

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ РЕАЛІЙ ЯК НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНОЇ ЛЕКСИКИ НА ПРИКЛАДІ СУЧАСНОЇ АНГЛОМОВНОЇ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Художній переклад є важливим компонентом міжкультурної комунікації, адже допомагає двом кардинально різним мовам контактувати, взаємозбагачуватися та змінюватися. Вихідний твір може в певній мірі відрізнятись від оригіналу саме через розбіжності культур. Адекватний переклад вимагає широких знань з боку перекладача щодо культури та менталітету носіїв мови оригіналу. Необхідно вміти визначити, які елементи у творі є головними, і спробувати відтворити їх, зберігаючи при цьому індивідуальний стиль автора. Лише тоді можна досягти адекватного відтворення змісту, зберегти жанрово-стильові та структурно-композиційні особливості та відтворити ідейно-естетичне багатство оригіналу [7].

Важливою в перекладі є і ерудованість майбутніх реципієнтів. Перекладач повинен враховувати можливу обізнаність читачів в національній культурі оригіналу, адже від цього залежить розуміння ними підтексту, наявного в творі. Перед початком літературного перекладу, потрібно присвятити час для осмислення неадаптованого тексту. [3]

Художня література наповнена лексикою, яка відтворює національно-мовну картину світу, особливості життя, історії, географії, економіки, фольклору, літератури, мистецтва, науки, побуту та звичаїв певного народу. Як правило, такі поняття та предмети існують лише в одній чи кількох близьких культурах [3]. Саме тому їх відтворення іноземною мовою є справжнім викликом в процесі перекладу.

Реалії становлять важливий компонент національно-культурної лексики. Це словникові одиниці, які означають предмети, поняття та ситуації, що не існують у практиці іншомовного соціального колективу; слова, які означають різного роду предмети побуту, матеріальної та духовної культури, властивої тільки певному народові [7]. З визначення стає зрозумілим, що еквівалентів в інших мовах реалії, як правило, не мають. Їх переклад вимагає різноманітних підходів та стратегій.

До перекладу кожної реалії в художніх творах потрібно підходити індивідуально та вибирати спосіб їх відтворення відповідно до певних критеріїв та передумов:

- 1) від характеру тексту;
- 2) від значущості реалії в контексті;
- 3) від характеру самої реалії, її місця в лексичних системах іноземної мови та мови перекладу;
- 4) від самих мов – їх словотворчих можливостей, літературної і мовної традиції;
- 5) від читача перекладу та його фонових знань [4].

В перекладі сучасної художньої літератури найчастіше зустрічаються такі прийоми перекладу реалій: транслітерація та транскрипція, калькування, гіперонімічне перейменування, описовий переклад та використання ситуативного відповідника.

1. **Транскрипція** відтворює звукову форму слова оригіналу засобами мови перекладу, а **транслітерація** – графічну. Такі прийоми найчастіше використовують для відтворення іншомовних власних назв та назв компаній, установ, газет тощо [5, с. 13]. Напр. *Around the opposite sex, especially back then, my tongue twisted into knots even a **Boy Scout** would walk away from.* — *Справа в тому, що біля дівчат в мене так заплітається язик, що і найвправніший **бойскаут** не годен його розв'язати.* [8, с.23; 1, с.17] *I perched on the edge of the sofa opposite, gazing at the oversized **Dipyque** candles...* — *Я притулилася на іншому кінці дивана, роздивляючись здоровенні свічки «**Дунмік**»...* [9, с.76; 6, с.78]

2. Відтворити іншомовну реалію можна за допомогою **калькування**, тобто заміни її складових частин на їх прями відповідники в цільовій мові. Розрізняють **повне** і **часткове** калькування [5, с. 14]. Напр. *So how's the **Big Apple**?* — *Як там **Велике Яблуко**¹?* ¹Неформальна назва Нью-Йорка. [9, с.52; 6, с.53] Перекладач вирішив, що фонових знань українського читача буде недостатньо для розуміння калькованої реалії, тому у виносках додано коротке пояснення. *The 35-year-old son of Steven Traynor, custodian of **Stortfold Castle**, has ended his life at Dignitas...*

— 35-рфчний син Стівена Трейнора, доглядача **Стортфолдського замку**, обірвав своє життя в клініці «Дигнітас»... [9, с.36; 6, с.37] Лексема «Castle» є частиною власної назви, однак транслітерація була б тут абсолютно недоречною. Часткове калькування дає змогу зрозуміти, про яку будівлю йдеться в оригіналі.

3. При **гіперонімічному перейменуванні** перекладач шукає заміну конкретному поняттю, використовуючи більш широко відому лексичну одиницю [5, с. 13] Напр. *I'm not sure what that is, so I was wondering if I could borrow your **Walkman** to find out.* — Я сам напевно не знаю, що, тож хотів позичити в тебе **плеєр**, щоб дізнатися. Реалія «Walkman» зустрічається в тексті і раніше з перекладом «Соні Вокман», що в контексті дає читачу зрозуміти, про який пристрій йдеться. Подальше використання такого варіанту все ж змушує задуматись про те, що мається на увазі, тому використання гіперонімічного порівняння для перекладу цієї реалії є цілком виправданим. [8, с.37; 1, с.32] *I noticed she had little **Union Jacks** painted on her fingernails.* — Я помітила, що в неї на нігтях – крихітні **британські прапориці**. [9, с.96; 6, с.97] Зрозуміло, що українському читачу невідома назва британського прапора, тому інші варіанти перекладу були б недоречними.

4. Будь-яку лексичну одиницю, в тому числі і реалію, можна відтворити за допомогою **експлікації** або **описового перекладу**. Використовуючи цю стратегію, перекладач не шукає еквівалент для реалії, а розкриває саме суттєві ознаки позначуваного нею предмета або явища [4, с. 215]. Напр. «**Baker's dozen**,» *I tumble. Then I feel disgusted for even noticing it.* — **Пекарська дюжина**, — мимоволі бурмочу я з огидою. **Пекарська дюжина (Baker's Dozen)** — обігрується прізвище Ханни, яке перекладається з англійської мови як «пекар». В середні віки пекарів в Англії суворо карали за недоважений хліб. Тому під час продажу дюжини (дванадцяти) хлібин зазвичай пекар додавав тринадцяту, щоб уникнути можливих неприємностей. [8, с.8; 1, с.1] Пояснення у виносках є досить великим, але воно описує як реалію, так і стилістичний прийом, яким автор об'єднує прізвище головної героїні та назву твору.

5. **Ситуативний відповідник** дає змогу у певній мірі відтворити реалію, використавши лексичну одиницю мови перекладу, яка частково їй відповідає в певному контексті [2, с.139]. Напр. *There's a meeting of the **yearbook** staff tonight, which I know involves a lot of pizza and gossip.* — Сьогодні зустрічається народ, що готує **шкільний фотоальбом**, і я знаю, там буде багато ніци і теревенів. [8, с.77; 1, с.76] В американській культурі «yearbook» видається кожного року та містить не лише фотографії учнів класу, а й інформацію про їх здобутки та інші цікаві новини. В той час як «шкільний фотоальбом» в Україні виготовляють, як правило, в честь закінчення навчального закладу (дитсадка, школи).

Таким чином можна зробити висновок, що національно-культурна лексика, є важливим компонентом усіх мов світу. Вона несе в собі важливу інформацію, відображаючи неповторні особливості життя та побуту людей, що становить труднощі в процесі перекладу. Для відтворення такої лексики, та реалій зокрема, потрібно враховувати усі передумови цього процесу. Лише в такому випадку читач зможе легко зрозуміти намір автора та у повному обсязі відчувати культуру народу, мовою якого написано текст оригіналу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ашер Дж. Тринадцять причин чому: роман. Пер. з англ. М. Торяника. Київ: Видавнича група КМ-БУКС. 2016. 288 с.
2. Гальперін І.Р. Текст як об'єкт лінгвістичного дослідження. Москва: Наука. 1984. 196 с.
3. Дяченко Л.М. Функціонально-семантична характеристика безеквівалентної та фонові лексики сучасної української літературної мови: дис... канд. філол. наук: 1997. 18с.
4. Комісарів В.Н. Теорія перекладу (лінгвістичні аспекти). Вища школа. 1990. 253 с.
5. Кукурека О. Поняття реалії та її перекладності: способи передачі реалій у повісті І. Франка «Захар Беркут». Магістр. 2009. – Вип. 8. С. 12-15.
6. Мойес Дж. Після тебе: роман. Пер. з англ. Т. Івченко. Харків: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля». 2017. 352с.
7. Тупиця О. Ю., Зімакова Л. В. Безеквівалентна лексика: проблеми визначення. Рідне слово в етнокультурному вимірі: матеріали III міжн. наук.-практ. конф. Дрогобич. Посвіт. 2011. С. 251–259.
8. Asher J. Thirteen Reasons Why. London: Penguin Books. 2009. 320 p.
9. Moyes J. After You. London: Penguin Books. 2016. 448 p.